

Teorie jazzu

Přehled

[Peter Spitzer](#) - jazzový autor, hudebník a instruktor

Peter Spitzer vytvořil tuto sedmidílnou sérii pro hudebníky, studenty a fanoušky jazzových standardů. Peter je autorem příručky [Jazz Theory Handbook](#) a série [Easy Classics](#) (Mel Bay Publications).

„Hudební teorie“ se snaží vysvětlit, jak je hudba strukturovaná a proč ji slyšíme tak, jak ji slyšíme. „Jazzová teorie“ k tomu přidává další účel: poskytnout informace, které jsou prakticky využitelné pro improvizátory. Tato skupina teoretických článků je určena čtenářům, kteří jsou jazzovými hráči - studenty, amatéry nebo profesionály. Budu předpokládat, že máte nějaké základní znalosti hudební teorie, ale zároveň se budu snažit nebýt příliš technický.

Skladby definované na těchto stránkách jako „jazzové standardy“ pocházejí většinou ze čtyř zdrojů: Tin Pan Alley, broadwayských muzikálů, hollywoodských filmů a od jazzových umělců. Skladatelé všech těchto žánrů měli tendenci používat podobný přístup k harmonii a dodržovat určité standardní harmonické postupy. Ačkoli harmonie bude v těchto článcích našim hlavním zájmem, připojíme také několik postřehů o melodických postupech, rytmických postupech, formě a historii.

Co způsobuje, že se skladba jeví jako „jazzová“?

Ve dvacátých a třicátých letech 20. století, kdy se jazz formoval jako špičková populární hudba, byly těmito faktory: taneční swingový rytmus, *blue notes*, charakteristický rytmus a barva hlasu/instrumentu. Improvizace byla také důležitým faktorem, ale měli bychom si uvědomit, že skladby byly uváděny na trh jako „jazzové“ mnohem dříve, než se improvizovaná sóla stala důležitými pro vystoupení. Vzestup role sólisty byl proces, který začal ve dvacátých letech 20. století, zejména s Louisem Armstrongem, a nabýval na síle v letech big bandu, přičemž vyvrcholil v prvenství sólisty v letech bopu (konec 40. - 50. léta 20. století). Tento poslední pohled, v němž jsou improvizovaná sóla těžištěm vystoupení, je aktuální i dnes.

Následuje několik úvodních poznámek k harmonii, melodii a rytmu (podrobnější informace najdete v dalších článcích této sekce).

Harmonie

Skladby v „kánonu jazzových standardů“ jsou hudební kompozice s krátkou formou (obvykle 12, 16 nebo 32 taktů). Většina z nich má akordické postupy, které se osvědčily jako zajímavé pro improvizátory - což je hlavní faktor jejich dlouhé životnosti. Základním harmonickým přístupem je „běžná praxe“ klasické hudby, přizpůsobená těmto krátkým formám.

Jazzoví interpreti často mění původní harmonii skladatele.

Někteří jazzoví skladatelé posledních zhruba 50 let (např. [John Coltrane](#), [Wayne Shorter](#)) používají harmonické prostředky, které posouvají hranice tradiční běžné praxe.

Melodie

Mnoho jazzových standardů vzniklo jako populární písně s melodiemi a/nebo texty, které se masovému publiku líbily. V původních notových záznamech i v moderních *fake books* jsou melodie obvykle uváděny v jednoduchých notových hodnotách. Při interpretaci jazzovým umělcem se melodie téměř vždy mění ve výšce tónu, rytmu nebo v obojím.

Jakákoli melodie - popová melodie, lidová píseň, vánoční píseň, dokonce i klasické téma - se může stát „jazzovou“, pokud je hrána v jazzové interpretaci. Toho lze dosáhnout použitím rytmu, který je s jazzem ztotožňován, použitím nástrojové nebo vokální barvy, která je s jazzem spojována, změnou melodie způsobem, který je s jazzem spojován, a/nebo zařazením improvizovaných sól do aranžmá.

Rytmus

Základním rytmem mainstreamového jazzu je samozřejmě swing, ale v „kánonu jazzových standardů“ jsou důležité i různé latinskoamerické rytmy.

Mnohé standardy (např. „All The Things You Are“) nebyly původně určeny k tomu, aby se hrály nebo poslouchaly jako jazz, ale staly se „jazzovými“ po populárním nahrávaném provedení v jazzovém prostředí. Na druhou stranu mnoho jiných bylo od počátku koncipováno jako „jazzové“, nebo dokonce jako prostředky improvizace (např. „Take the ‘A’ Train“ nebo „Anthropology“).

Standardy jsou téměř vždy ve 4/4 taktu, několik jich je ve 3/4 a jen jeden z našeho seznamu je v 5/4 („Take Five“). Ačkoli starší noty často uvádějí písně ve zkráceném taktu, v moderním provedení se na to obvykle nebere zřetel. Basista se může rozhodnout hrát „ve dvou“, ale to má s původním tištěným označením jen málo společného.

Slovo o zdrojích

Nejběžnějšími odkazy na standardy jsou v dnešní době *fake books*: sbírky notových zápisů, na kterých je zobrazena melodie skladby, přičemž nad melodií jsou uvedeny akordové symboly. Nikdy bychom neměli věřit tomu, že jedna verze *fake book* je „správná“.

Při hraní je nezbytné, aby všichni členové kapely byli „na stejné vlně“ - to znamená, aby jako výchozí bod používali stejnou verzi. Různé *fake books* se mohou lišit v akordech, melodii nebo dokonce tónině skladby. Používáte-li *fake books*, nemůžete předpokládat, že záznamy z různých knih budou vzájemně kompatibilní.

Při sestavování *fake books* se editoři musí rozhodnout, co použijí jako zdrojový materiál. Může to být např.:

- Vydané noty
- Původní verze z filmu nebo broadwayského muzikálu
- Klasická nahrávka
- Běžná praxe v jazzovém světě
- Další *fake book*
- Vydavatelova osobní volba písně
- Kombinace těchto zdrojů